

*Др Драган Вујисић,
доцент, Правни факултет, Приштина*

Одбор директора према Нацрту Закона о привредним друштвима

Резиме

У овом раду аутор је анализирао правни положај одбора директора акционарског друштва и друштва с ограниченом одговорношћу према Нацрту Закона о привредним друштвима Србије из децембра 2003. године. У раду су посебно обрађена питања састана и избора одбора директора (број, надлежности за избор, посебан избор, мандат, коопација, председник одбора, генерални директор, радноправни статус директора), надлежности, функционисања (кворум, већина за доношење одлука, рад на седницама и без седнице) и одговорности (стањна и имовинска, као и оставка директора). У раду су, иакође, обрађени и посебни облици организације вршења послова одбора директора у случајевима формирања, односно постојања комисија одбора директора и извршних директора.

Кључне речи: *одбор директора, извршни директори, комисија одбора директора.*

Увод

Према Нацрту Закона о привредним друштвима Србије из децембра 2003. године (у даљем тексту: Нацрт) вршење власничке функције у акционарском друш-

тву и друштву с ограниченом одговорношћу у надлежности је скупштине, вршење функције управљања, односно вођења послова и заступања је у надлежности одбора директора, а вршење послова надзора може бити у надлежности надзорног одбора, интерног ревизора или комитета ревизора.

Скупштина је највиши орган акционара, односно чланова. Сваки акционар, односно члан друштва има право да присуствује скупштини, а право гласа има акционар, односно члан који има акције са правом гласа, односно удео који даје право гласа. У једночланом акционарском друштву и једночланом друштву с ограниченом одговорношћу овлашћења скупштине врши једини власник друштва или од њега овлашћено лице.

У отвореном акционарском друштву одбор директора је увек колективан орган који мора имати најмање три члана, док у затвореном акционарском друштву функцију одбора директора може вршити и само једно лице. У друштву с ограниченом одговорношћу функцију одбора директора може вршити једно лице или више лица. Операционализација вођења послова и заступања друштва може се постићи образовањем комитета одбора директора и извршних директора. Директоре бира скупштина.

У отвореном акционарском друштву оснивачким актом или статутом може се одредити, а код котираног акционарског друштва мора се одредити, да друштво има интерног ревизора, надзорни одбор или комитет ревизора, као тело надзора. Оснивачким актом или статутом у затвореном акционарском друштву може се одредити да друштво има интерног ревизора или комитет ревизора. Надзорни одбор или комитет ревизора мора имати најмање три члана, док је интерни ревизор индивидуално лице. Председника и чланове надзорног одбора бира скупштина. Интерног ревизора и чланове комитета ревизора бира одбор директора из реда независних чланова одбора директора, ако одбор има такве чланове, у противном бира их скупштина из реда независних лица. Оснивачким актом или уговором чланова друштва у друштву с ограниченом одговорношћу може се одредити да друштво има интерног ревизора или комитет ревизора. Акционарско друштво (исто и друштво с ограниченом одговорношћу) у складу са законом којим се уређује рачуноводство и ревизија има независног спољног ревизора.

У Нацрту је код отвореног акционарског друштва предвиђено обавезно постојање секретара друштва, кога бира одбор директора. Секретар није орган већ лице у чијој је надлежности обављање одређених административних послова у друштву. Секретар је одговоран за вођење књига акционара, регистра записника скупштине, седница одбора директора и надзорног одбора и чување докумената утврђених законом и статутом друштва; секретар је овлашћен за спровођење одлука скупштине, одбора директора и надзорног одбора; секретар је, даље, одговоран за припрему седница и вођење записника скупштине, одбора директора и надзорног одбора.

Састав и избор одбора директора

Број чланова одбора директора акционарског друштва зависи од тога да ли се ради о отвореном или затвореном акционарском друштву. У отвореном акционарском друштву¹⁾ одбор директора може имати најмање три а највише 15 чланова. У оквиру тог минимума и максимума број чланова одбора директора утврђује се оснивачким актом. У затвореном акционарском друштву²⁾ одбор директора може имати једног члана (функцију одбора директора може вршити и само једно лице - директор) или већи број чланова.

У друштву с ограниченом одговорношћу функцију одбора директора може вршити једно лице – директор или више лица – одбор директора. Оснивачким актом, уговором чланова друштва с ограниченом одговорношћу³⁾ или одлуком чланова друштва може бити предвиђено да сви чланови друштва буду директори.

Све чланове одбора директора акционарског друштва бира скупштина акционара. Приликом избора чланова одбора директора сваки акционар има право гласа бројем акција које поседује за онолико лица колико се бира за чланове. У отвореном акционарском друштву чланови одбора директора бирају се кумулативним гласањем тако да сваки акционар или пуномоћник са правом гласа број гласова којим располаже множи са бројем чланова одбора директора који се бирају и може све те гласове дати једном кандидату или их расподелити међу кандидатима који се бирају на било који начин, ако друкчије није предвиђено оснивачким актом. Кумулативно гласање може се оснивачким актом предвидети и код затвореног акционарског друштва. Кандидате за избор чланова одбора директора предлаже постојећи одбор директора. То могу учинити и акционари који имају најмање 10% акција с правом гласа за избор одбора директора, као и комитет за номинације одбора директора, ако постоји.

У друштву с ограниченом одговорношћу директоре бирају чланови друштва на седници скупштине. Први директори могу бити именовани у оснивачком акту. Оснивачким актом или уговором чланова друштва с ограниченом одговорношћу може се предвидети избор директора системом кумулативног гласања, као код акционарског друштва.

Избор чланова одбора директора акционарског друштва (исто и друштва с ограниченом одговорношћу) може се с успехом побијати у следећим случајевима:

1. Отворено је оно акционарско друштво које може вршити јавни упис акција и нудити своје акције јавним путем. Акционарско друштво је отворено ако у оснивачком акту није наведено да је затворено.
2. Затворено акционарско друштво је друштво чије се акције издају само његовим оснивачима или ограниченом броју других лица. Не може вршити упис акција јавном понудом или на други начин нудити своје акције јавним путем. Може имати највише 100 акционара.
3. Друштво с ограниченом одговорношћу, поред оснивачког акта, може да има и уговор чланова друштва којим се регулише пословање друштва и управљање. Није предмет уписа у судски регистар. Сачињава се у писменој форми и мора бити потписан од стране сваког члана друштва.

ако је одбор директора састављен супротно одредбама закона, оснивачког акта или статута; ако скупштина у одбор директора изабере лице које није било предложено у складу са законом, оснивачким актом или статутом; ако скупштина изабере у одбор директора више чланова него што је то одређено законом, оснивачким актом или статутом; ако изабрано лице у време избора не испуњава услове за члана одбора директора; ако је одлука донета на скупштини која није сазвана у складу са законом, оснивачким актом или статутом; као и у другим случајевима ако је одлука донета супротно императивним прописима, оснивачком акту или статуту друштва.

Структура чланова одбора директора акционарског друштва условљена је код котираних отворених акционарских друштава тако што морају у одбору директора имати већину неизвршних директора од којих су најмање два независна члана. За ове потребе одбор директора и свако друго лице које предлаже кандидате за одбор директора који ће чинити већину чланова одбора, мора предложити бар два лица за независне директоре и мора предложити број неизвршних директора који би избором чинили већину чланова одбора.⁴⁾

Мандат директора акционарског друштва је од једне до наредне годишње скупштине. Није ограничен број узастопних манадата једног лица у одбору директора.

Уколико остане упражњено место у одбору директора акционарског друштва оно се попуњава на првој наредној скупштини акционара на којој директори треба да буду бирани. Оснивачким актом се може предвидети да упражњена места може попунити сам одбор директора (кооптација). Ако број директора падне испод половине броја утврђеног у оснивачком акту друштва и ако одбор директора не попуни упражњена места у складу с овлашћењима из оснивачког акта, преостали директори сазивају скупштину акционара ради попуњавања упражњених места (ванредна скупштина).

Ако код друштва с ограниченом одговорношћу број директора спадне испод броја утврђеног оснивачким актом, преостали директори дужни су да без одлагања сазову седницу скупштине ради избора недостајућих директора. До избора на

4. *Независни дирекџор* акционарског друштва означава директора који, или чији чланови породице било посебно или заједно с њим или један с другим, током две претходне године: није или нису били запослени у друштву; нису правила са или примила од друштва плаћања већа од 30.000 ЕУР у динарској противвредности; нису власници више од 30% акција или удела, директно или индиректно, у лицу које је правило са или примило од друштва плаћање више од 30.000 ЕУР у динарској противвредности; нису били директори или извршни директори лица које је правило са или примило од друштва плаћање више од 30.000 ЕУР у динарској противвредности; не поседују директно или индиректно (укључујући у ове сврхе и чланове породице и друга повезана лица) акције или уделе друштва које представљају више од 10% основног капитала друштва, и нису били директори (осим независног директора), ревизори или ликвидатори друштва.

Неизвршни дирекџор означава лице које није извршни директор и које није запослено у друштву или повезаним друштвима.

скупштини, преостали директори обављају само нужне послове, ако оснивачким актом или уговором чланова друштва с ограниченом одговорношћу није друкчије предвиђено. За случај да скупштина не изврши избор директора, оснивачким актом или уговором чланова друштва с ограниченом одговорношћу може се предвидети могућност да суд на предлог било ког члана друштва постави привременог директора ради попуне упражњеног места.

Одбор директора акционарског друштва има председника. Бирају га сами чланови одбора директора између својих чланова већином гласова, ако оснивачким актом или статутом није предвиђена друга већина (исто и код друштва с ограниченом одговорношћу). Председник одбора директора врши и функцију председника акционарског друштва. Председник одбора директора може бити и генерални директор друштва (главни извршни директор). До избора председника одбора директора, као и у случају одсутности изабраног председника одбора, његовим седницама председава други директор изабран већином гласова присутних директора. Одбор директора може да разреши и замени председника у било које време. Код друштва с ограниченом одговорношћу оснивачким актом или уговором чланова друштва с ограниченом одговорношћу може се предвидети да председник одбора директора председава и седницама скупштине чланова.

Члан одбора директора акционарског друштва може бити у радном односу са друштвом (осим у случају независног и неизвршног директора) или може извршавати своје дужности на основу посебно закљученог уговора са друштвом са уговореном накнадом за рад и другим условима услуга (ово важи и за независне и неизвршне директоре). Накнаду и уговор са члановима одбора директора акционарског друштва одобрава скупштина акционара.

У Нацрту се не предвиђа постојање представника запослених у одбору директора. Такође, ни постојање заменика чланова одбора директора. Нацрт као ни Закон о предузећима не прописује тзв. позитивне услове за избор у одбор директора, а од тзв. негативних услова предвиђа да чланови надзорног одбора не могу бити чланови одбора директора.

Надлежност одбора директора

Одбор директора акционарског друштва генерално надлежан је за одлучивање о свим питањима о којима по закону или оснивачком акту није надлежна скупштина акционара (и код друштва с ограниченом одговорношћу).

Сходно реченом као и надлежности скупштине, у искључиву надлежност одбора директора спада: контрола тачности финансијских извештаја и информација; управљање развојем друштва и стратегијом и надзирање извршних директора и администрације друштва; утврђивање или одобравање пословног плана друштва; сазивање скупштине акционара и утврђивање предлога дневног реда; утврђивање предлога одлука скупштине акционара и контрола њиховог спровођења; одређивање дана са којим се утврђује листа акционара са правом учешћа на скупштини;

издавање акција у оквиру лимита утврђеног оснивачким актом и законом; издавање заменљивих обвезница у акције, обвезница, варанта за стицање акција или других хартија од вредности, у оквиру лимита предвиђеног оснивачким актом и законом; утврђивање пуне тржишне вредности акција и друге имовине у складу с законом; избор извршних директора, одобравање услова уговора које друштво закључује са њима, утврђивање њихове накнаде и ранијег престанка њихових овлашћења или запослења по било ком основу; утврђивање износа, дана дивиденде, као и дана плаћања и поступка плаћања дивиденди, кад му оснивачки акт друштва да такво овлашћење, и доношење одлука о другим питањима која спадају у делокруг одбора директора у оснивачком акту друштва.

Послове из свог делокруга одбор директора не може пренети у делокруг других органа и о њима не могу одлучивати друга лица или органи друштва, осим акционари у скупштини акционара (исто и код друштва с ограниченом одговорношћу).

Начин рада и одлучивања одбора директора

Одбор директора акционарског друштва, по правилу, ради и одлучује на седницама. Одбор директора одржава најмање шест редовних седница годишње, од којих једну обавезно пре годишње скупштине акционара (исто и код друштва с ограниченом одговорношћу). Одбор директора може одржавати и ванредне седнице, које сазива председник по сопственој иницијативи или на захтев 1/3 чланова одбора. Ако председник одбора директора не сазове седницу одбора на писмени захтев 1/3 чланова одбора, седницу могу сазвати ти чланови (код друштва с ограниченом одговорношћу за одржавање ванредне седнице довољан је захтев било код члана одбора, а ако је председник не сазове може је сазвати тај члан). Члановима одбора директора акционарског друштва доставља се писмени позив за седницу најкасније 8 дана пре датума одржавања ванредне седнице (код друштва с ограниченом одговорношћу није изричито одређен рок достављања позива). Уколико неко од чланова одбора директора није уредно позван на седницу, његово присуство на седници отклања недостатак поступка сазивања седнице, осим ако тај директор присуствује седници одбора ради приговора одржавања те седнице која није законито сазвана и тај разлог наведе на седници. Код друштва с ограниченом одговорношћу, такође, услов правне ваљаности седнице одбора која није уредно сазвана јесте да јој присуствују сви директори и да се нико не противи тој неуредности, а они који, евентуално, нису присутни писменим путем одустану од приговора неуредности.

Седнице одбора директора акционарског друштва (исто и друштва с ограниченом одговорношћу) могу се одржавати и коришћењем конференцијске везе или коришћењем друге аудио и визуелне комуникацијске опреме, тако да сва лица која учествују на састанку могу да се слушају и разговарају једно са другим. Лица која

на овај начин учествују на седници сматра се да су лично присутна седници. Овакав начин рада може се оснивачким актом изричито искључити.

Одбор директора акционарског друштва (исто и друштва с ограниченом одговорношћу) може да ради и одлучује и без седнице. Услов правне ваљаности оваког рада и одлучивања је да се томе не противи ниједан члан одбора, односно да постоји писмена сагласност, која наводи донету одлуку или предузету радњу, потписана од стране свих директора који имају право гласа о том питању. Овакав начин рада може се оснивачким актом или статутом друштва изричито искључити.

Одбор директора акционарског друштва ради и одлучује ако је присутно више од половине чланова одбора, ако оснивачким актом или статутом није предвиђена друга квалификована већина (исто и код друштва с ограниченом одговорношћу). Одлуке се доносе већином гласова присутних директора (код друштва с ограниченом одговорношћу одлуке се доносе већином гласова свих чланова одбора), ако оснивачким актом или статутом није предвиђена друга квалификована већина. У случају једнаке поделе гласова, одлучује глас председника, осим ако оснивачким актом или статутом акционарског друштва није друкчије предвиђено (исто и код друштва с ограниченом одговорношћу).

Члан одбора директора акционарског друштва не може да гласа у одбору кад се одлучује о: његовом ослобађању или смањењу његових обавеза према друштву, покретању или одустајању од спора против њега, одобравању послова између њега и друштва (исто и код друштва с ограниченом одговорношћу).

На седницама одбора директора води се записник. Записник потписује председник одбора или друго лице које је председавало седницом одбора и записничар који га је водио. Записник се сачињава најкасније у року од 10 дана од дана одржавања седнице одбора директора. Записник обавезно садржи: време и место одржавања седнице, присутне на седници и дневни ред седнице, питања која су била предмет гласања и резултат сваког гласања, укључујући и име сваког лица које је гласало за или против или које се уздржало од гласања и одлуке које су донете.

Одговорност одбора директора

Одговорност чланова одбора директора обухвата статусну и имовинску одговорност.

Чланови одбора директора акционарског друштва могу бити разрешени у свако доба одлуком скупштине акционара, са или без наведеног разлога. Одлука о разрешењу доноси се већином гласова акција са правом гласа за избор директора на скупштини акционара. У вези са доношењем одлуке Нацрт предвиђа и следеће: прво, директор може бити разрешен на скупштини акционара под условом да је у обавештењу о скупштини акционара наведено да је сврха скупштине гласање о разрешењу директора; друго, ако акционарско друштво има кумулативно гласање за избор директора а мање од целог одбора директора треба да се разреши, директор

може бити разрешен ако би гласови за његово разрешење били довољни за његов избор када би тада кумулативно гласали за избор целог одбора директора.

Код друштва с ограниченом одговорношћу чланови друштва својом одлуком, у свако доба могу разрешити једног или више директора, са или без навођења разлога за разрешење.

У чл. 330. ст. 3. (код акционарског друштва), односно 165. ст. 2. (код друштва с ограниченом одговорношћу) речено је да разрешење директора не може само по себи повредити ниједно право на накнаду након разрешења које директор може имати на основу уговора са друштвом, као и да избор или статус лица као директора не може, међутим, само по себи, засновати било које такво право директора. Поставља се питање да ли се ово може протумачити тако да неосновано разрешени директор има право на накнаду, сагласно уговору са друштвом, за период од разрешења па до истека мандата. Неспорно је да неосновано разрешени директор нема право на повраћај у чланство у одбор директора.

У погледу имовинске одговорности, чланови одбора директора акционарског друштва нарочито су одговорни друштву за штету проузроковану повредом својих дужности, ако су: вратили улог акционару, платили камате или дивиденде акционару, проузроковали да друштво уписује, даје у залог, стиче или повлачи и поништава сопствене акције, одобрили зајам или кредит, извршили плаћање у време ликвидације друштва, повредом закона; проузроковали да друштво после одлуке о престанку води послове, осим послова који су нужни за ликвидацију или стечај друштва; повредили дужност пажње и правило пословног просуђивања, дужност лојалности, дужност неконкурентности друштву, дужност чувања пословне тајне. Ослобађа се одговорности члан одбора директора који изрази своју несагласност са таквом одлуком или ако ту несагласност унесе у записник са седнице или ако је пошаље писменим путем одмах након седнице лицу које је председавало седницом или је водило записник са седнице. Лице које је одсутно са седнице сматра се да је сагласно са одлуком, осим ако своју несагласност на исти начин не изрази одмах након обавештења о одлуци.

Сваки акционар (односно члан код друштва с ограниченом одговорношћу) има право да против директора подигне индивидуалну тужбу за накнаду штете која му је проузрокована повредом њихових дужности. Осим индивидуалне тужбе, Нацрт предвиђа и подизање дериватне тужбе (у своје име а за рачун друштва) ради накнаде штете проузроковане друштву од стране директора као последице повреде дужности које имају према друштву. Ову тужбу има право да подигне акционар/и (односно члан/ови код друштва с ограниченом одговорношћу) који има то својство у време подношења тужбе или ако стекне то својство по основу преноса акција од лица које је имало то својство у то време, под условом да поседује најмање 5% основног капитала друштва.

Члан одбора директора акционарског друштва може у свако доба поднети оставку давањем писменог обавештења одбору директора или председнику одбора. Оставка има правно дејство у моменту подношења, осим ако у њој није озна-

чен отказни рок. Оставка окончава чланство лица које ју је дало у одбору директора. За ово окончање није потребна посебна одлука органа друштва. Оставка се може опозвати само уз сагласност одбора директора (исто важи и код друштва с ограниченом одговорношћу).

Комитети одбора директора

У акционарском друштву може се формирати један или више комитета одбора директора. Комитет се састоји од најмање три или више директора. У делокруг комитета, генерално, спада увид, истраживање, чињење препорука или предузимање других радњи из делокруга одбора директора. Кворум за рад комитета чини већина чланова комитета, а за доношење препорука или предузимање других радњи потребна је већина од кворума (присутних чланова). Све одлуке комитета одбора директора подвргавају се одобрењу одбора директора. Чланове комитета бира одбор директора. Услови за избор, број чланова, мандат, разрешење, накнаде, седнице и друга битна питања статуса чланова комитета одбора директора утврђују се одлуком одбора директора или статутом друштва.

У котираном акционарском друштву бирају се обавезно: а) комитет за именовања који предлаже лица за чланове одбора директора или извршне директоре и даје препоруке за таква лица за цео одбор директора укључујући и препоруке кандидата за чланство у одбору и укључење у дневни ред за следећу годишњу скупштину акционара; б) комитет за накнаде који истражује политику друштва у вези са накнадама одбору директора и извршним директорима и ревизорима, чини препоруке у вези са политиком накнаде и износом за конкретна лица у целом одбору директора, узимајући у обзир укупне накнаде које укључују плате, награде, трошкове и накнаде запосленима, а такође узимајући у обзир стандардне накнаде прописане законом.

У друштву с ограниченом одговорношћу, такође, може се формирати један или више комитета.

Извршни директори

Акционарско друштво може имати једног или више извршних директора. Бира их одбор директора. Извршни директори раде под надзором одбора директора и одговарају за свој рад одбору директора. Дозвољена је персонална унија између чланова одбора директора и извршних директора, с тим да у отвореном акционарском друштву не могу више од половине чланова одбора директора бити извршни директори. Извршни директор може бити разрешен у било које време, са или без постојања посебног разлога. У делокруг извршних директора спада спровођење одлука одбора директора, као и сва питања у вези са вођењем послова и текуће активности друштва, осим питања која су у искључивој надлежности одбора директора и скупштине. Извршни директори могу да делегирају нека или сва своја ов-

лашћења на друго друштво или индивидуалног предузетника, ако су на то овлашћени оснивачким актом друштва или одлуком скупштине. Извршни директори могу оснивачким актом или статутом бити овлашћени за заступање друштва. Ако више извршних директора заступа друштво они поступају самостално, ако није друкчије предвиђено оснивачким актом и уписано у регистар. Оснивачким актом или статутом или одлуком одбора директора могу се прописати посебне функције, овлашћења, дужности и називи за извршне директоре.

На челу извршних директора је генерални директор (први, главни извршни директор). Бира га одбор директора. Дозвољено је да председник одбора директора буде и генерални директор. Генерални директор има овлашћење да заступа акционарско друштво, без посебног пуномоћја. Генерални директор сазива и председава седницама извршних директора и организује њихов рад.

Извршни директори могу бити у радном односу у друштву или могу извршавати своје дужности на основу посебно закљученог уговора са друштвом са уговореном накнадом за рад и другим условима. Накнаду и уговор са извршним директорима одобрава одбор директора или скупштина.

У Нацрту се, у делу одредби о друштву с ограниченом одговорношћу, не говори о извршним директорима. Међутим, предвиђено је да ако има два или више директора, сваки директор има право да води послове друштва и заступа друштво и обавезује друштво самостално, ако оснивачким актом или уговором чланова друштва није друкчије предвиђено. Ако је предвиђено да директори могу поступати само заједно, онда је потребно одобрење свих директора за сваки акт, односно посао, осим ако би то захтевало одлагање одлуке које би шкодило интересима друштва. Оснивачким актом, односно уговором чланова друштва може се одредити обавеза директора да уважава упутства других директора (код самосталног иступања директора). Тада, ако директор сматра да дата упутства нису прикладна, о томе обавештава друге директоре ради заједничког одлучивања о послу. Уколико постоји опасност од одлагања посла које би шкодило интересима друштва, директор може предузети намеравани посао одмах, без обзира на примљена упутства не обавештавајући и/или не чекајући на одлуку других директора.

Dragan Vujisić, Ph.D.

Assistant Professor, Faculty of Law, Priština

The Board of Directors According to the Draft of the Law on Economic Companies

Summary

In this paper the author has analyzed the legal position of the Board of directors of joint stock company and the limited company as given in the Draft of the law on economic companies of Serbia dated december 2003. The paper particularly deals with the

issues of structure and election of the Board of directors (number, competence for election, the procedure of election, term, cooptation, the chairman of the Board, managing director, labour-legal status of the director), authorities, functioning (quorum, majority necessary for decision making, work on sessions and without sessions) and responsibilities (as concerns status and property as well as resignation of directors). The paper also presents special forms of organization for performing the jobs of the Board of directors in case where committees of the Boards of directors and executive directors are formed or exist.

Key words: *the board of directors, executive directors, committee of the board of directors.*